

حق و باطل در نهج البلاغه

نورالله علیدوست خراسانی
عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: حق و باطل در نهج البلاغه
مؤلف: نورالله علیدوست خراسانی
ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام
چاپ و صحافی: چاپ سپیدان
چاپ اول: ۱۴۰۰

قیمت: ۱/۲۰۰/۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۹۴۰-۳

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان خروازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۳ و ۲
تلفن: ۶۶۹۵۴۶۰۳ - تلفن همراه: ۰۹۱۰۶۰۶۷۴۱۱
فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، بلوار مدیتریت، ضلع شمالی دانشگاه
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ • کد پستی: ۹۱۴۵۱۳۳۶۸ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
E-mail: pub@isu.ac.ir • www.press.isu.ac.ir

سرشناسه: علیدوست خراسانی، نورالله، ۱۳۳۲ -

عنوان و نام پدیدآور: حق و باطل در نهج البلاغه / نورالله علیدوست خراسانی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۶۷۳ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۹۴۰-۳

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- حق و باطل

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره حق و باطل

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر

موضوع: حق و باطل -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه، برگزیده، شرح

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده بندی کنگره: BP ۳۸/۰۹

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۷۰۲۰۸

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۱۳	 سخن ناشر
۱۵	 مقدمه

بخش اول خطبه‌ها

۲۳	 درس یکم: قادر به ادای حق او نیستند
۳۱	 درس دوم: برگشتن حق به اهل آن
۳۷	 درس سوم: در شناخت حق شک نکردم
۳۹	 درس چهارم: شمشیر برنده هواداران حق
۴۱	 درس پنجم: پیروان شیطان
۴۳	 درس ششم: به خدایی که پیامبر (ﷺ) را به حق فرستاد
۴۹	 درس هفتم: به زودی پرده‌ها کنار می‌رود
۵۱	 درس هشتم: حقی را مطالبه می‌کنند
۵۷	 درس نهم: پیکار با مخالفان حق
۶۱	 درس دهم: در امر حق خود پراکنده‌اید؛ در امر حق نافرمانی می‌کنید
۶۵	 درس یازدهم: حق از او گرفته می‌شود
۷۱	 درس دوازدهم: آنها در باطل خود متحد و شما در حقان پراکنده
۷۷	 درس سیزدهم: آنهایی که از حق سود نگیرند
۸۱	 درس چهاردهم: کاری کردید که از شما مایوسم
۸۳	 درس پانزدهم: من پرده باطل را می‌شکافم
۸۷	 درس شانزدهم: حق من بر شما و حق شما بر من

۹۳	درس هفدهم: حق در کشاکش ظالم و مظلوم
۹۷	درس هجدهم: شباهت به حق
۹۹	درس نوزدهم: تحریف سخن حق
۱۰۳	درس بیستم: بازداشتن از حق
۱۰۵	درس بیست و یکم: آمیختگی حق و باطل
۱۰۹	درس بیست و دوم: در جستجوی حق
۱۱۳	درس بیست و سوم: مقاومت تا آشکار شدن حق
۱۱۷	درس بیست و چهارم: فقدان شناخت حق، آسیب درونی جامعه
۱۲۱	درس بیست و پنجم: پیامبر اعظم (ﷺ)؛ اقامه گر حق در تاریخ
۱۲۵	درس بیست و ششم: صبر در اوج حقانیت
۱۲۷	درس بیست و هفتم: عمرو بن عاص، شاخص باطل
۱۳۱	درس بیست و هشتم: حق می گوید و به حق عمل می کند
۱۴۳	درس بیست و نهم: نهایت حق خدا
۱۴۷	درس سی ام: ممارست بر باطل و کیناهی از حق
۱۵۳	درس سی و یکم: حق واجب خداوند
۱۵۵	درس سی و دوم: پرچم حق
۱۵۹	درس سی و سوم: رسالت اظهار و اعلان حق
۱۶۱	درس سی و چهارم: انتظار بیهوده از افراد ضعیف الایمان
۱۶۳	درس سی و پنجم: فرستاده ای بر حق
۱۶۷	درس سی و ششم: راه حق هویداست
۱۷۱	درس سی و هفتم: حق طاعت و عبادت
۱۷۳	درس سی و هشتم: حقوقی که خدا طلب کرده
۱۷۷	درس سی و نهم: حق تقوا
۱۸۱	درس چهل: دعوت به سوی حق
۱۸۵	درس چهل و یکم: یاران حقیقی
۱۸۹	درس چهل و دوم: بهانه تقصیر
۱۹۱	درس چهل و سوم: حرکت در راه حق
۱۹۵	درس چهل و چهارم: قادر بر گرفتن حق نیستید

۱۹۷	درس چهل و پنجم: خداوند! اگر حق را نپذیرند
۱۹۹	درس چهل و هشتم: عمل به حق محبوب‌تر از باطل
۲۰۳	درس چهل و هفتم: بخشیدن مال در غیر حق
۲۰۵	درس چهل و هشتم: خشونت بی منطق خوارج
۲۱۷	درس چهل و نهم: بخل در ادای حقوق الهی
۲۲۱	درس پنجاهم: تبعید ابوذر
۲۲۹	درس پنجاه و یکم: شما را متوجه حق می‌سازم
۲۳۳	درس پنجاه و دوم: حق است نه دروغ
۲۳۵	درس پنجاه و سوم: گرفتن داد مظلوم
۲۳۹	درس پنجاه و چهارم: طلحه و زبیر دروغگویان بی انصاف
۲۴۱	درس پنجاه و پنجم: اگر حق ما را بگیرند
۲۴۵	درس پنجاه و هشتم: حق آبروی دیگران
۲۴۹	درس پنجاه و هفتم: نیکی در غیر حق
۲۵۳	درس پنجاه و هشتم: با زبان صدق به راه حق فراخواند
۲۵۷	درس پنجاه و نهم: خداوند محمل را به حق مبعوث کرد
۲۶۳	درس شصتم: جان بخشیدن در راه حق
۲۶۷	درس شصت و یکم: مسلط نکردن گمراهان از راه سازشکاری در حق
۲۶۹	درس شصت و دوم: خدای حق آشکار
۲۷۱	درس شصت و سوم: خدا راه حق را آشکار ساخته
۲۷۳	درس شصت و چهارم: شما سزاوارترید
۲۷۹	درس شصت و پنجم: فرزند ابی قحافه... سزاوارتر به عمل به حق نبود
۲۸۵	درس شصت و هشتم: ترک یاری حق
۲۸۷	درس شصت و هفتم: جز آنجا که حق اقتضاء می‌کند
۲۹۱	درس شصت و هشتم: حقوق به آسانی گرفته می‌شود
۲۹۳	درس شصت و نهم: استواری در راه حق
۲۹۷	درس هفتادم: مطالبه حق
۲۹۹	درس هفتاد و یکم: شایسته‌ترین فرد برای زعامت
۳۰۵	درس هفتاد و دوم: حق او را ادا کنید

- درس هفتادوسوم: ترک و انحراف از راه حق ۳۱۱
- درس هفتادوچهارم: جهاد در راه گرفتن حق ۳۱۵
- درس هفتادوپنجم: راه حق را بستند ۳۱۹
- درس هفتادوششم: گام نهادن و پیش افتادن در راه حق ۳۲۱
- درس هفتادوهفتم: از هیچ حقی غفلت نمی کنند ۳۲۵
- درس هفتادوهشتم: آشکار شدن حق ۳۲۷
- درس هفتادونهم: حق خدا و رسول او ۳۲۹
- درس هشتادم: تقوا حق خداوند ۳۳۱
- درس هشتادویکم: معجزه حرکت درخت ۳۳۵
- درس هشتادودوم: صفات پرهیزکاران ۳۴۱
- درس هشتادوسوم: در برابر هر حقی باطلی آماده ساخته اند ۳۴۷
- درس هشتادوچهارم: حق را آشکار ساخت ۳۴۹
- درس هشتادوپنجم: حق تعمیر کردن نزول مرگ ۳۵۱
- درس هشتادوششم: چه کسی از من سزاوارتر است؟ ۳۵۳
- درس هشتادوهفتم: ستون هایی در اعماق حق ۳۵۷
- درس هشتادوهشتم: حق نماز را شناخته اند ۳۶۱
- درس هشتادونهم: اعتراض طلحه و زبیر ۳۶۵
- درس نودم: کسانی که جاهلند حق را بشناسند ۳۷۱
- درس نودویکم: حقوق شرعی را پیردازی ۳۷۵
- درس نودودوم: دروغ بستن بر پیامبر اسلام (ﷺ) ۳۷۷
- درس نودوسوم: ستون های حق ۳۸۹
- درس نودوچهارم: حقوق متقابل زمامداران و مردم ۳۹۳
- درس نودوپنجم: حقی که از همه به آن سزاوارتر بودم ۴۱۱
- درس نودوششم: به حق می گویم ۴۱۵
- درس نودوهفتم: پایان زندگی ۴۱۷
- درس نودوهشتم: بجا آوردن حق تقوی الهی ۴۱۹
- درس نودونهم: گوینده حق کم و همراهان حق خواریند ۴۲۱
- درس صددم: مخالفت نکردن با حق ۴۲۵

بخش دوم

نامه‌ها

۴۳۱	درس صدویکم: به حق داوری کن
۴۳۳	درس صدودوم: حق شمشیرها را ادا کنید
۴۳۵	درس صدوسوم: کسی که بر حق باشد بهشتی است
۴۳۹	درس صدوچهارم: نگرفتن بیش از حق الهی
۴۴۵	درس صدوپنجم: یاوران در استخراج حقوق
۴۴۹	درس صدوششم: نکات مهمی از فضائل اهل بیت (علیهم‌السلام)
۴۵۳	درس صدوهفتم: حق ناصحان
۴۵۷	درس صدوهشتم: منحرف شدن از حق
۴۶۱	درس صدونهم: حق جهاد
۴۶۷	درس صدودهم: حق دوست را ضایع مکن
۴۷۱	درس صدویازدهم: حق را با باطل مشته می‌سازند
۴۷۵	درس صدودوازدهم: اوصاف مالک بن اشتر
۴۷۹	درس صدوسیزدهم: مذمت عمرو بن عاص
۴۸۳	درس صدوچهاردهم: گرفتن حق
۴۸۵	درس صدوپانزدهم: حق پروردگارت را سبک مسما
۴۸۹	درس صدوشانزدهم: سخن حق بگویند
۴۹۳	درس صدوهفدهم: در امر خلافت به ناحق برخاستند
۴۹۷	درس صدوهجدهم: حقوق متقابل مردم و امام
۵۰۳	درس صدونوزدهم: نامه‌ای به مالک اشتر نخعی
۵۲۱	درس صدویستم: حق نمایی باطل در باطل انگاری حق
۵۲۵	درس صدویست‌ویکم: ماجرای صفین
۵۲۹	درس صدویست‌ودوم: نامه به اسود بن قطبه
۵۳۳	درس صدویست‌وسوم: باطل از میان رفت
۵۳۷	درس صدویست‌وچهارم: راه حق به دست مرد حق
۵۴۱	درس صدویست‌وپنجم: تمنای باطل
۵۴۳	درس صدویست‌وششم: فرار از حق، پس از روشن شدن حق

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم. سوره مبارکه النمل / آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

رسالت و مأموریت دانشگاه امام صادق (علیه السلام) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه یک برای نظام» (که دو راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله تعین شده) است. اثرپذیری علوم انسانی از مبانی معرفتی و نقش معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و بازنگری نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخ‌گویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی و تربیت اسلامی به عنوان یک اصل محوری برای تحقق مأموریت خویش بپردازد و بر این باور است که علم توأم با تزکیه نفس می‌تواند هویت جامعه را متأثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهره‌مندی از نتایج آنهاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.